

Jan Vážný st. – k 130. výročí narození v roce loňském a 80. výročí úmrtí v roce letošním

(1. ledna 1891 Praha – 18. dubna 1942 Mauthausen)

Pavel Salák jr.*

„Milý pane kolego, děkuji Vám za Vaše tak milé přání k mým padesátinám. Tedy opravdu byly, nedá se nic dělat. Moc mě potěšila Vaše milá slova ...“ Tak začíná dopis Jana Vážného svému kolegovi Miroslavu Boháčkovi, datovaný (což nebylo u Jan Vážného obvyklé) k 10. 1. 1941. Padesáté narozeniny prof. Jan Vážný oslavil dne 1. 1. 1941. I když, jak plyne z citovaného dopisu, u Vážných se tou dobou spíše řešilo, že syn pana profesora marodil a měl vysoké horečky. S ohledem na to je otázka, zda vůbec nějaká oslava padesátin profesora Jana Vážného proběhla. Jisté však je, že šlo – bohužel – o poslední rodinnou oslavu.

Jan Vážný se narodil dne 1. ledna 1891 v Praze, kde také vystudoval právnickou fakultu tehdy ještě Karlo-Ferdinandovy univerzity, nicméně jeho akademický život je spojen především s dvěma jinými právnickými fakultami. Jednak s bratislavskou Univerzitou Komenského, zejména však s brněnskou Masarykovou univerzitou.

Jan se narodil do rodiny c.k. poštovního asistenta Jana Vážného a Marie Vážné (roz. Zrostlíkové). Rodina bydlela v Palackého ulici č. 720/II (č. p. 5) na Novém městě pražském. Po studiích na gymnáziu v Truhlářské ulici, kde maturoval r. 1909, následovala již zmíněná studia na právnické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity. Volba na práva patrně nebyla náhodná, neboť jeho strýcem byl slavný soudce vrchního zemského soudu a posléze i Nejvyššího soudu František Vážný. Konec konců i jeden z Janových mladších bratrů, František, se vydal stejnou cestou. Studia Jan ukončil r. 1913 a v prosinci následujícího roku pak složil rigorózní zkoušku. Službě ve vojsku i přes zuřící světovou válku se jako nevoják vyhnul a v témže roce nastoupil jako soudní čekatel. Soudcem byl jmenován 7. 5. 1919 u vrchního soudu v Praze. Zde však nepůsobil ani rok a vrátil se zpět na fakultu, kde jej již v době studií zaujalo římské právo, kterému se rozhodl věnovat hlouběji. Ještě téhož roku také odcestoval na studia na Královskou univerzitu v Římě, kde působil Pietro Bonfante, který nejen Jana Vážného výrazně ovlivnil v jeho vědecké činnosti, ale stali se z nich i velmi dobří přátelé. Již na podzim roku 1920 je pak Jan Vážný promován docentem pro obor římské právo poté, co při oponentuře profesorů Heyrovského a Vančury obhájil svou práci *Actiones poenales*. I jeho další díla byla zaměřena na právo obligační, nicméně nevyhýbal se i jiným tématům, jako např. problematice pupilární a kvazipupilární

* Doc. JUDr. Pavel Salák jr., Ph.D., Katedra dějin státu a práva, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Department of the History of the State and Law, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: pavel.salak@email.cz / ORCID: 0000-0001-7848-7902

substitute. A nezůstával jen u témat čistě historických, věnoval se např. i římskoprávním vlivům v ABGB, či v chystané rekonstrukci občanského práva. Vedle P. Bonfanteho byl ovlivněn rovněž profesorem Salvatore Riccobonem (Palermo), u něž studoval r. 1922 a s italskými kolegy udržoval kontakt až do konce svého života. Itálii častokrát navštěvoval a také tam publikoval. O významu Jana Vážného jako uznávaného vědce svědčí i fakt, že r. 1936 nejen že spolu s prof. Boháčkem zastupoval československé romanisty na oslavách prof. Riccobona v Palermu (24. 11. – 5. 12. 1936), ale byl to právě Jan Vážný, kdo byl pověřen přednesením projevu za zahraniční romanisty.

Na Karlově univerzitě, kde habilitoval, však sám působil jen velmi krátce a to v letech 1920–1921, neboť dne 20. 5. 1921 byl prezidentem jmenován mimořádným profesorem římského práva na univerzitě Komenského, nově vzniklé v Bratislavě. S ní je jeho život spojen až do konce roku 1927. Roku 1927 byl jmenován řádným profesorem a rovněž přesídlil do Brna na právnickou fakultu Masarykovy univerzity. Pravdou však je, že v Brně působil již dávno předtím, neboť sem z Bratislavy dojížděl na přednášky a semináře římského práva již od r. 1922. S brněnskou fakultou je pak spojen jeho další osud. Ve školním roce 1932/33 byl jejím děkanem, v roce následujícím pak proděkanem. Na fakultě setrval až do jejího uzavření r. 1939.

Vedle odborných studií z jeho pera pochází i řada učebnic. A i zde přiblížil našim studentům italské prostředí, když přeložil Instituce svého učitele P. Bonfanteho (1935). Sám pak své učební pomůcky vydával po částech – Římské právo obligací I. a II. díl (1924 a 1927), Římský proces civilní (1935) a Vlastnictví a práva věcná (1937) vyšly ještě za jeho života. Avšak Nauky všeobecné byly vydány až r. 1946 Hynkem Bulínem ve spolupráci s Janem Vážným mladším. Jeho nástupce na stoličce římského práva v Brně po 2. světové válce a jeden z mála jeho pražských studentů Jiří Cvetler hodnotil jeho učebnice jako ideální spojení vědecké publikace a učební pomůcky, přičemž Jan Vážný dle něj dokázal, že i složitá témata lze popsat plynule a lehce.

Jan Vážný se podílel i na společenském životě, ať již jako člen Učené společnosti Šafaříkovy, Československé národní rady badatelské, nebo jako člen a posléze náměstek starosty Právnické jednoty moravské.

Po uzavření univerzity se Jan Vážný, obdobně jako i řada jiných dalších profesorů Masarykovy univerzity, zapojil do boje proti nacistům v rámci odbojové organizace ÚVOD. V době tzv. první heydrichiády, den před Štědrým dnem 1941, byl Jan Vážný zatčen Gestapem. Po drastických výsleších byl dne 10. 1. 1942 odsouzen stanným soudem „pro chování nepřátelské Říši“ a 4. 2. 1942 odvezen, tak jako řada dalších, do koncentračního tábora Mauthausen. Zde, následkem otročké práce v kombinaci s podvýživou a nemocemi, svou životní pout' zakončil mučednickou smrtí dne 18. dubna 1942 ve věku 51 let.

I přesto, že Jan Vážný byl významnou osobností československé meziválečné vědy, o jeho životě je toho známo dosti málo. Univerzitní archivy obsahují materiály spíše pracovního charakteru a není známo, zda by se někde zachovala jeho pozůstalost. Jen několik dopisů dochovaných v pozůstalostech profesorů Sommera a Boháčka jej ukazují nejen jako vědce, ale i jako člověka milujícího lyžování a hudbu.